

Professor Skodvin: Kan historierevisorene revideres?

Professor Magne Skodvin lot ett spørsmål henge i luften da han nylig talte om historieskrivning på årsmøtet i Det Norske Samlaget: Kan revisorene komme under revisjon?

PER EGIL HEGGE

Han stilte spørsmålet i flere varianter, alle med tilknytning til nyskrivning av historien, både om den annen verdenskrig og om andre saksomplekser: Er den revisjonistiske del av andregenerasjonen olympisk fri for feilkilder? Er ungdomsopprørsgenerasjonen den første som ser klart og uten bindinger? Har den analysert sine innbygde feilkilder? Den revisjon Skodvin først og fremst vender seg mot, er den som går ut på at Elverumsfullmakten 9. april ikke var gyldig, og den oppfatning at Norge ikke var i krig med Tyskland etter kapitulasjonen i juni 1940.

Professoren tar også fatt i det amputerte sitat, og om det siste spørsmålet sier han til Aftenposten:

- Det virkelige innholdet av drøftelsene i det siste statsråd som ble holdt på norsk jord, 7. juni 1940, står i den proklamasjon som Kongen og statsministeren undertegnet. Der heter det at Kongen og Regjeringen har funnet det som en plikt å følge rådet fra Forsvarets Overkommando om foreløpig å oppgi kampen innenlands. «Men de oppgir ikke dermed

kampen for å gjenvinne Norges selvstendighet. Tvert imot – de vil holde fram med den utenfor landets grenser».

Men i Ralph Hewing's bok om Quisling heter det at «Faktum er at kapitulasjonsordren var gitt, undertegnet og gjennomført av den norske regjering etter vedtak av Kongen i statsråd. Tyskland fikk således en legal status, og krigen mellom de to land som ensidig var blitt erklært av Tyskland 26. april, hørte opp. Som regjeringen vedtok i statsråd med Kongen og innførte i Statsrådprotokollen: «De vil være håpløst for Norge å fortsette krigen. Kongen godtok innstillingen.»

- Men så er det kapitulasjonsavtalen?

- De som hevder at avtalen i Trondheim 10. juni var total, bygger på filologisk tolkning av ett eneste ord: «Die gesamten norwegischen Streikräfte legen de Waffen nieder». «Die gesamten» skulle da bety en total kapitulasjon. Men i utkastet dagen før skrev den juridiske rådgiver i general Falkenhorsts stab «de norske stridskrefter til lands, til vanns og i luften.» Det er den vanlige kapitulasjonsformelen. Den var brukt ved Tysklands kapitulasjon i 1918 og skulle også bli det i 1945. I Trondheim ble utkastet endret, fordi de norske forhandlerne kunne meddele at Norge ikke kapitulerte, og at sjø- og luftstridskrefter hadde fått ordre om å gå til Storbritannia. Og i den offisielle tyske publikasjonen «Dokumente der deutschen Politik» står de «die gesamten, noch vorhandenen norwegischen Streitkräfte», altså de som

ennå var for hånden, med andre ord her i landet. Her har vi å gjøre med et spørsmål som ordbøkene ikke kan hjelpe oss med, vi må analysere den situasjon som førte til en så uvanlig ordbruk, sier Skodvin.

Det amputerte sitat er alltid et middel til historiefordreining, påpeker professoren. Han har ett eksempel til fra Ralph Hewing's bok:

«7. april ble, etter hva Chamberlain senere opplyste i Underhuset, «det norske felttog åpnet. Den kvelden gikk hovedflåten og 1. kryssereskadre fra Scapa Flow og Rosyth.»

Men sitatet uten amputasjon lyder slik, fra statsminister Chamberlains tale i Underhuset 2. mai 1940:

«Det norske felttoget tok til søndag 7. april, da vi fikk opplysninger om en stor tysk flåtestyrke var på vei mot langs den norske vestkysten. Den kvelden gikk hovedslagsflåten og 2. kryssereskadre ut...»

«Jødeproblemet»

- Men man kan jo ikke sitere alt?

- Ingen kan sitere i det vide og brede. Men sitatet må være så pass utførlig at det gir leseren grunnlag for å danne seg en mening. I sin Quisling-biografi siterer Hans Fredrik Dahl fra Halldis Østbys referat av en samtale med Quisling, hvor hun sa at «den endelige løsning av jødeproblemet... måtte gjennomføres 'uten sentimentalitet', men selvfølgelig heller ikke 'uten en viss menneskelighet', i de tilfeller det var anledning til det.»

Men i Halldis Østbys brev snakkes

KILDEBRUK: Også nyskrivning av historien kan gjøre bruk av feilkilder, påpeker professor Magne Skodvin.

det om at «tingene kan vel foregå mer i stillhet, anbringelse av jøder i konsentrasjonsleire osv. – uten offisielle forordninger... Den endelige ordning må naturligvis bli radikal og usentimental... Kunne det ellers ikke tenkes følgende: at man i alle tilfeller lot vedkommende få velge: ENTEN sterilisasjon eller å bli erklært for jøde?... I løpet av en generasjon eller to vil da disse problemer være løst av seg selv...»

Og til slutt står det: «Men jeg tror det ville være en stor vinning om NS blant de germanske, eller kanskje heller de NORDISKE dyder, regnet den ting at man ikke skal mishandle en

slått fiende, men at han om nødvendig skal drepes raskt og smertefritt, ikke seigpines. Det bør vel også gjelde jødene.»

To nordmenn

Professor Skodvin har ett eksempel til, fra Thorkild Hansens Ham-sun-bok, hvor han sammenstiller to menn i Oslo mandag kveld 8. april 1940; Kong Haakon og Vidkun Quisling. Den ene er «en lyshåret, kraftig bygget mann på 52 år, politisk fantast, men samtidig en av landets ypperste begavelser, bevandret i kvanteteori, atomspalting, ballistikk, fortløpig med russisk, hebraisk, kinesisk, tidligere statsråd og en god bekjent av Kong Haakon.»

Utenfor Militære Samfund tar Kong Haakon avskjed med sine generaler, 68 år gammel, enda høyere enn sin bror, kong Christian X, med lange, dinglende armer, etter dronning Mauds død... en litt ensom enke-mann, folkevalgt som Norges konge med 260 000 stemmer mot 69 000 for republikk, men ikke overveldende populær med sitt noe uvørne sjømannsspråk og sitt danske tonefall.»

- Her er den tematiske koden skrevet inn i sakprosaen, sier Skodvin, det er et preludium hvor forfatteren tar styringen og viser hvordan han har tenkt at leseren bør tolke den tekst som følger.

Kritisk metode

- Når kunnskapstilgangen, materialet, er overrådig rikt, som det ofte er i vår nære fortid, da må man avgrense emnet, men uten å amputere noe viktig. Man må velge, og dermed må man også vrake. Slik er det i dette faget, og derfor sitter vi alle i glasshus. Skal man drøfte sakprosa i historie, flyter det sammen med drøftelse av kritisk metode i historieforskning i det hele, slutter Skodvin.